

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Zahaja vsak štetek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za štiri leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge tavenavstrijaske države 6 K. Kdor hodi sam ponj, plaša na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Kato“, „Hekovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne politvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Ne zapre reklamacije se poštnine proste.

Govor poslanca Roškarja v poslanski zbornici dne 30. nov. 1910.

(Po stenografskem zapisniku).

Visoka zbornica! Zdi se, da je nastalo vprašanje glede draginje, o katerem se razpravljalo mnogo bolj iz nekega obžalovanja vrednega razrednega boja, nego-li iz resnične bede mestnega in obrtnega prebivalstva. Protiagrarci ravnaajo z njim enostransko in bi bile posledice za vse avstrijsko prebivalstvo silno škodljive, če bi se uresničile vse te zahteve.

Nočem tajiti, da imamo sedaj draginjo. Draginjo živil je povzročila zadnja leta cela vrsta okolnosti.

Cudno je, da govorijo socialni demokratje tukaj v visoki zbornici skoro izključno le o draginji mesa in kruha. Ali so postala edino živila dražja? Se li niso vsi obrtni izdelki že mnogo prej primerno veliko bolj podražili?

Moral bi ponavljati, ako bi hotel vse natanko in podrobno izjavljati. Gosp. poslanec dr. Damm je pred kratkim tako obširno in jasno s številkami dokazal, da se začena draginja pravzaprav šele na Dunaju. Ze iz tega se razvidi, da je očitanje, češ, da smo mi kmetje mesni oderuhi, neopravičeno.

Moja želja pa je, zastopati koristi onih, ki so me semkaj poslali in nekoliko opisati razmere na deželi, ki jih bržčas naši nasprotniki niti ne poznajo.

Mora se pač priznati, da je suša zadnjih dveh let napravila kmečkemu prebivalstvu marsikatero rano. Ni bilo lahko to prenesti, priskočila nam je sicer država nekoliko na pomoč, vendar je bila ta pomoč navadno že prepozna. Splošno nikakor ni bilo zadostna, da bi v resnici odvrnila draginjo, čez katero se danes vse pritožuje. Zadržuje, ako navedem, da je došla krma in slama v nekaterih krajih šele meseca maja in junija prihodnjega leta, ko je bila vendar paša že mnogo prej, da se ohrani živina. Kot nadaljni dokaz bi si dovolil navesti, da se je moralo v mojem volilnem okraju v enem edinem kraju v enem dnevu zaklati v sili 19 komadov živine. Meso se je sicer med ljudstvo razdelilo oziroma deloma prodalo, vendar ni prineslo to nobenega haska, ampak le škodljive posledice. Tudi skoro ne verjamem, da bi bilo mogoče tudi v bodoče tako poceni pridelovati, kakor se je svoj čas godilo. Takrat smo poceni pridelovali, ker smo bili vsled razmer k temu prisiljeni. Takrat smo prodajali živino met. stot za 40—45 K. Da živinorejec pri tem ne more izhajati, bom pozneje dokazal. Pri današnjih cenah se pridelovalni stroški ne pokrijejo. Pridelovalni stroški se se tudi vsled podražanja delavcev povišali. To se je že pogosto povedalo v visoki zbornici. Vendar se zdi, da tega nihče noče upoštevati, da nimamo na deželi skoro nič več delavcev.

PODLISTEK.

Pečenka za uboge.

(Povest iz zgodovine mesta Kolina na Reni).

Veliko mesto Kolin ob Reni ima več far. Ena izmed njih je izročena v varstvo sv. Jakoba. Ob koncu 20. stoletja je bil v tej fari za župnika gosp. Eberhard, zelo pobožen in usmiljen duhovnik. Na neko soboto leta 1188. je prišla kuharica tega gospoda v mesnico, da kupi mesa za nedeljo. Malo pred njo pa je bila v mesnici županova kuharica, in ko vidi lep kos telečje pečenke viseti na klinu, vprašala je, koliko bi celi kos veljal. Mesar jej pove ceno, pa kuharici se je zdelo nekoliko preveč, kajti cena je bila velikemu in lepemu kosu primerna. Da bi je gospa županova ne ozmerjala, češ, da je vzela prevelik kos, tekla je domov vprašat. Med tem pa je prišla župnikova kuharica in je tisti kos kupila. Komaj ta odide, pride županova kuharica nazaj, in sicer s poveljem, naj ti isti kos kupi. Mesar pa jej reče: „Ni ga več, ravno kar ga je kupila in odnesla kuharica šentjakobskega župnika.“ Ko je kuharica doma to povedala, se je gospod župan močno razjezil, kajti bil je zelo napihnjen in prevzet, obenem pa tudi surov človek. „Kaj?“ je kričal, „pečenko, ki se zdi kolinskemu županu skoro predraga, kupi ta ubogi šentjakobski župnik, ki se hlini velikega svetnika in se dela, kakor bi skoro nič

V mnogih slučajih je posestnik, kmet, obenem tudi hlapec, njegova žena je dekla, in oba morata oskrbovati vse delo. Storit, kar storiti moreta, več kot je mogoče, pa nihče ne more storiti. Ako bi imela potrebno delavsko moč, bi bilo gospodarstvo boljše in bi se tudi več pridelalo. (Odobranje.) Rad bi tukaj pojasnil, kak je pravzaprav pri današnjih razmerah resničen zaslužek. Stajerska je dežela, ki je za živinorejo jako pripravna, in živinoreja je takorekoč najboljši vir, kjer moremo doseči najboljše dohodke. Vsled podražanja vsega, česar kmetovalec ne more utrpjeti, vsled okolišnice, da so se davki najmanj za 100 odstotkov proti onim v sedemdesetih letih povišali, mora kmet skrbeti, da vse te izdatke pokrije. Vprašal bi torej, koliko more pri današnjih ugodnih razmerah glede cen pri enem komadu živine na dan zaslužiti. Dovoljujem si navesti najugodnejši slučaj, kjer se da kaj doseči. Vzemimo, da se pita en par volov; v teku 4 let postanejo lahko v najugodnejšem slučaju 15 meterskih stotov težki. To pa se že ne da več doseči z navadno krmo. Tukaj se morajo že rabiti močna krmila, ki se pa dobijo le z velikimi stroški. Ako smo v stanu danes take vole prodati na Stajerskem po 80 K za meterski stot, potem smo s tem seveda popolnoma zadovoljni. Ako se pa upošteva krma za 4 leta, sledi iz tega, ker smo pač v stanu prodati te vole za 80 K meterski stot, torej za 1200 K, da imamo na dan 1 K dohodkov. Pri tem pa je všteto vse: navadna krma, močna krmila, trud in delo, stela, tudi izdatki pri hlevu. To je najugodnejši slučaj. Pri teh cenah se torej pitanje komaj izplača. Kako se naj pa izplača pri mnogo nižjih cenah, kakor so navadno? V največ slučajih — sam sem to izračunal — je komaj mogoče doseči na dan 25 do 30 vin. od enega komada živine.

Iz tega sledi, da je posestnik tisti, ki mora najceneje, ne najceneje, ki mora zastoj delati. Rad bi velečenjene gospode od one strani, ki nas imajo za živinske in mesne oderuhe, vprašal, koliko bi stal en par volov, ako bi si računali mi isto dnevno plačo, ki se mora dajati v mestih delavcem? V mestih in posebno pri industriji menda ne bo delavca, ki bi delal pod 3 K na dan. Koliko bi stalo meso, ako bi bili delavci na deželi tako plačani? Gospoda moja! Ta preračun prepustim vam samim, dobro bi bilo, ako bi ga hoteli izvršiti. Prišli bi gotovo do drugega zaključka in bi rekli: Ne, kmet ni mesni oderuh. (Odobranje.)

Zelo pogosto, gospoda moja, se je tukaj poudarjalo, da, če bi enkrat cene padle, bi s tem ne bili oškodovani mali in srednji kmetje, ampak veleposestniki. Dovolim si vam dokazati nasprotno. Srednji posestniki pridelujejo največji del živil. To se razvidi iz naslednjega. Poslužujem se tukaj uradnih poročil, ki so gotovo resnična. Zadnje štetje se je vršilo leta 1902 v mesecu juniju in se je našelo 9.025.208

komadov goveje živine in 4.365.072 svinj. V resnici pa jih je gotovo več. Imel sem že večkrat priložnost, biti pri takih štetjih in sem jih že tudi sam vodil. Videl sem, da mnogo posestnikov nikakor ni bilo voljnih, naznaniti polno število živine, ker so imeli ne popolnoma neopravičen strah pred davčnim vijakom gosp. finančnega ministra. Bilo bi torej gotovo nekaj več.

Takrat so bili obrati po velikosti razdeljeni v 9 razredov, in iz tega sledi, da imajo posestniki do 1 hektarja zemljišča 418.454 komadov živine ali 4'5%; od 1 do 2 ha zemljišča 813.553 komadov ali 9'1%, od 2 do 5 ha zemljišča 1.975.503 komadov ali 21'8%, od 5 do 10 ha zemljišča 1.612.774 komadov ali 17'9%, od 10 do 20 ha zemljišča 1.726.258 komadov ali 19'1%, od 20 do 50 ha zemljišča 1.493.417 komadov ali 16'6%, od 50 do 100 ha zemljišča 301.713 komadov ali 3'4%.

Tukaj številk močno padajo; čez 100 ha zemljišča naprej naraščajo zopet nekoliko, a se ne dajo spraviti v nobeno razmerje z drugimi, kajti znašajo samo 679.536 komadov ali 7'5%.

Iz tega je pač razvidno, da zadene in mora zadeti vsako padanje cen na vsak način male in srednje posestnike.

Dovolil bi si tudi glede svinj navesti statistiko. Tukaj opazujemo skoro isto razmerje, kajti šlelo se je do 1 ha zemljišča 368.690 komadov ali 8'5%, od 1 do 2 ha zemljišča 445.146 komadov ali 10'2%, od 2 do 5 ha zemljišča 981.935 komadov ali 22'5%, od 5 do 10 ha zemljišča 808.701 komadov ali 18'5%, od 10 do 20 ha zemljišča 872.291 komadov ali 20%, od 20 do 50 ha zemljišča 674.273 komadov ali 15'4%, od 50 do 100 ha zemljišča 103.671 komadov ali 2'5%, nad 100 ha zemljišča 105.335 komadov ali 2'4%.

Iz tega pač sledi, da je pri živinoreji sploh isto razmerje. Ponavljam, da izreja mali in srednji kmečki stan največ živine in da je torej z vsakim padanjem cen najbolj prizadet.

Na kmečki stan, ki ima 2 do 50 ha zemljišča, pride 6.811.952 komadov goveje živine ali 75'4%. Na veleposestvo pa samo 10'9%. Pri svinjerji ostane razmerje skoro nespremenjeno, in sicer imajo kmetje 3 milijone 337 tisoč 200 komadov ali 76'4%, od tega najmanjše posestvo do 2 ha 18'7%, med tem ko odpade na veleposestvo samo 4'9%.

S tem je trditve, da bi bili pri padanju živinskih cen samo veleposestniki prizadeti, popolnoma ovržena in doprinešen dokaz, da redijo kmetje zelo pogosto živino pod lastnimi stroški.

Predbaciva se nam tudi, da nikakor nismo v stanu toliko pridelati, da bi se mogla pokriti domača potreba. Ugovarjam temu in se sklicujem na Nemčijo. Nemčija je vendar v mnogo večji meri industrialna država nego Avstrija. Kmečki stan je tam v manjšini in vendar pridelava mnogo več nego mi. Ali je tam zemljišče boljše obdelano? Ne verjamem. Jaz sem

ne jedel! Zdaj se je izdal hinavec! Kaj potrebuje on s svojo kuharico tako velik kos pečenke? Najbrž napravljaja velike gostije, da celi dan žrejo in pijejo! Pa jaz mu bom potegnul krinko raz obraz; jutri opoldne grem tje in se povabim na južino; sem radoveden, kdo se pride, in kaj bomo jedli!“ Drugi dan opoldne je mogočni župan vzel res dva znanca seboj in šel z njima v šentjakobski farovž, ne da bi bil poprej gospodu župniku kaj naznanil o svojem prihod. Župnik se ni malo začudil, ko se mu župan predstavi in reče: „Gospod župnik, danes sem se povabil k vam na južino, in dva prijatelja sem pripeljal seboj, da mi ne bo dolgčas.“ Župnik ni vedel, kaj to pomeni, pa bil je v zadregi, kajti v loncu ni bilo več, ko mesa in juhe za dve osebi, v drugi posodi pa nekaj prikuhe. Pa slednjič si misli: „Jaz bom vzel le malo juhe, kuharica pa naj si pozneje za se skuha kaj drugega, tako naj nepovabljeni vsiljenci pojedjo najino južnico.“ V tem smislu je dal kuharici potrebne ukaze. Župnik reče gostom sesti, in kuharica je prinesla na mizo skromno južino, juho s kruhom, potem meso in prikuhe. Župnik je le nekaj malega pokusil, ostalo je vse razdelil med goste, ki niso ravno preveč dobili. Namesto vina je prišla steklenica mrzle vode. Ko so pojedli, izpije župnik čašo vode, vstane in začne moliti zahvalno molitev. Župan pa reče ves nevoljen: „Kaj boste mene za norca imeli? Ali je to vsa južina?“ Župnik reče: „Vsa. Pri meni ni nikoli drugega, ko juha, meso, prikuha in voda.“ — „Lazete!“ zavpije zdaj župan, „kje pa je tista pečenka, ki jo je včeraj

Vaša kuharica kupila, med tem ko se je celo moji kuharici zdela predraga?“ Župnik se je prestrašil nad to besedo, ker ni rad videl, da bi se njegova dobrotljivost razglasila. Vendar je bil svoji lastni časti dolžen, da se opraviči. Zato je rekel županu: „Ker ste že za pečenko zvedeli, moram vam tudi pokazati, kdo jo vživa!“ Nato je pečal župana in njegova dva spremljevalca v prostorno dvorano, kjer je sedelo pri dolgi mizi 12 sivolasih starčkov. Jedli so ravno tisto pečenko in se krepčali z dobrim vinom. Župnik pa reče županu: „Tukaj je 12 revnih ubožcev, ki čez teden trpijo revščino, le ob nedeljah in praznikih povabim jih jaz na južino, da se vsaj na Gospodove dni veselijo svojega življenja. Saj jaz za se malo potrebujem, zato pa vabim te uboge starčke v goste.“ Župan si celo gostijo nekoliko ogleda, naenkrat pa reče župniku: „Vi ste govorili o 12 revežih, jaz vidim pa 13 mož.“ Župnik in županova tovariša pa so jih videli le 12. Župan pa je vedno svojo trdil, tako, da je moral župnik vsakega s prstom pokazati in z imenom poklicati. Naenkrat reče župan: „Zdaj ste enega preskočili, ki je najlepši in najčastitljivejši med njimi ter ima tako mil in veličasten obraz! Zakaj tega ne zakličete po imenu?“ Župnik pa ga ni videl, in tudi županova tovariša ga nista videla. Med ljudstvom se je utrdila vera, in tudi v cerkvenih bukvah je tako zapisano, da se je sam Gospod Jezus pridružil siromakom in se je pokazal prevzetnemu županu, naj bi tisti spoznal, da se pri župniku ni lepo in pravično obnašal.